

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2004/47

Karar Sayısı : 2008/96

Karar Günü : 2.5.2008

R.G. Tarih-Sayı : 01.07.2008-26923

İPTAL DAVASINI AÇAN : Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Kemal ANADOL ve Kemal KILIÇDAROĞLU ile birlikte 112 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU : 24.4.1969 günlü, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 5146 sayılı Yasa'nın 2. maddesiyle değiştirilen 9. maddesinin Anayasa'nın 2., 11., 90. ve 171. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralı

21.4.2004 günlü, 5146 sayılı Kooperatifler Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 2. maddesiyle 24.4.1969 günlü 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun değiştirilen 9. maddesi şöyledir:

"Kamu ve özel hukuk tüzel kişileri amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatiflerin kuruluşlarına yardımcı olabilir, önderlik edebilir ve ortak olabilirler."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Dava dilekçesinde, Anayasa'nın 2., 11., 90. ve 171. maddelerine dayanılmıştır.

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Cafer ŞAT, Fazıl SAĞLAM ve A. Necmi ÖZLER'in katılımlarıyla 16.6.2004 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin bu konudaki raporun hazırlanmasından sonra karara bağlanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenilen Yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava dilekçesinde özel hukuk tüzel kişilerinin hiçbir sınırlama olmaksızın kooperatiflere ortak olmalarının öngörülmesinin, kooperatifçiliğin amacına uygun olmadığı,

ticari ortaklıkların kooperatife üye olmalarının kooperatifçiliğin ticari ortama girmesiyle millî ekonominin ortam ve şartlarına bağlı olarak bireyin ekonomisinin geliştirilerek üretimin artırılması ve tüketicinin korunması amacından uzaklaşılmasına, ana sermaye egemenliğine dayanan geleneksel ekonomik düzenin baskısına sebep olacağı, kuralın hazırlanmasında Türkiye Millî Kooperatifler Birliği, Kooperatif Merkez Birlikleri ve Türkiye Kooperatifleri Danışma Kurulu'nun görüşlerinin alınmaması ve kuralda özel hukuk tüzel kişilerine *"amaçları bakımından ilgilenmek"* dışında sınırlayıcı bir hükme yer verilmemesinin Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 2002 günlü, 193 sayılı Kooperatiflerin Teşvikine İlişkin Tavsiye Kararı ile Uluslararası Kooperatifler Birliğinin kooperatifçilik ilkesine, dolayısıyla Anayasa'nın 2., 11., 171. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

1163 sayılı Yasa'nın iptali istenilen 9. maddesinde kamu ve özel hukuk tüzel kişilerine amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatiflerin kuruluşlarına yardımcı ve ortak olma ile önderlik etme hakları öngörülmüştür.

Anayasa'nın 171. maddesinde Devlete, millî ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılması ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alma görevi verilmiştir.

Anayasa'nın 171. maddesinin ikinci fıkrasındaki *"Kooperatifler, Devletin her türlü kontrol ve denetimine tâbi olup, siyasetle uğraşamaz ve siyasi partilerle işbirliği yapamazlar"* hükmünün 4121 sayılı Yasa ile kaldırılmasıyla, kooperatifler üzerindeki Devletin her türlü kontrol ve denetim yetkisi Anayasal yetki olmaktan çıkarılarak, kooperatifçiliğin ilkeleri, ulusal ekonominin koşulları, ülke ve toplum yararı, üreticinin ve tüketicinin korunması, ortakların haklarının korunması, kooperatiflerin yararları, özellikleri, işlevleri gibi amaçlar gözetilerek yasal yetki kapsamına girmiştir.

1163 sayılı Yasa'nın 5146 sayılı Yasa'yla değişik 1. maddesinde, *"Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir"* şeklindeki tanımlama ile gerçek ve tüzel kişi ortaklar kooperatif tanımının unsuru haline getirilmiştir.

1163 sayılı Yasa'nın 23. maddesindeki ortakların hak ve yükümlülüklerinin eşit olduğu, 48. ve 53. maddelerindeki her ortağın yalnızca bir oy hakkına sahip bulunduğu, oy hakkı, iptal ve sorumluluk davası açma konusunda mutlak eşitliğin bulunduğu ve bu nedenle söz konusu hakların sermaye payının büyüklüğü ya da ortağın yaptığı katkının oranına bağlanamayacağına ilişkin hükümler de dikkate alındığında özel hukuk tüzel kişilerinin kooperatiflere katılması, kooperatiflerin özerklik ve bağımsızlıkları ile ortakların demokratik katılımını olumsuz etkilememekte, dolayısıyla ortakların çıkarlarını zedelememektedir.

Kooperatiflerin amacı, bireyin geniş kapsamlı ve çok yönlü olarak ekonomik ve sosyal gelişmesini sağlamaktır. 1163 sayılı Yasa'daki kooperatifçiliğin korunmasına ilişkin sınırlamalar da gözetildiğinde, özel ve kamu hukuku tüzel kişilerinin kooperatif ortağı olmalarına izin veren kural, üretimin artırılması ve tüketicinin korunmasına yönelik tedbirler niteliğinde olmakla Anayasa'nın 2. ve 171. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 11. ve 90. maddeleri ile ilgisi görülmemiştir.

V- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

24.4.1969 günlü, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 21.4.2004 günlü, 5146 sayılı Yasa'nın 2. maddesiyle değiştirilen 9. maddesine yönelik iptal istemi, 2.5.2008 günlü, E. 2004/47, K. 2008/96 sayılı kararla reddedildiğinden, bu maddeye ilişkin yürürlüğün durdurulması isteminin REDDİNE, 2.5.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VI- SONUÇ

24.4.1969 günlü, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 21.4.2004 günlü, 5146 sayılı Yasa'nın 2. maddesiyle değiştirilen 9. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, 2.5.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Üye

Haşim KILIÇ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Sacit ADALI

Üye

Üye

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Mehmet ERTEN

Mustafa YILDIRIM

Üye

Üye

Üye

Cafer ŞAT

A. Necmi ÖZLER

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Üye

Şevket APALAK

SerruhKALELİ